

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя
Кафедра дошкільної освіти

**ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ:
ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ
"ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА З МЕТОДИКАМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ"**

(для студентів денної та заочної форм навчання)

освітній рівень бакалавр
спеціальність 012 "Дошкільна освіта"
напряму підготовки 01 Освіта

Укладачі:

**проф. О. Л. Кононко,
доц. А. М. Аніщук,
доц. С. І. Матвієнко,
доц. Н. П. Пихтіна,
доц. О. П. Пісоцький,
викл. Л. М. Пісоцька,
викл. Т. А. Ключнікова**

Ніжин
2018

УДК 373.2(083.97)

П24

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 8 від 01.02. 2018 р.

Рецензенти:

Коваленко Є. І. – професор, завідувач кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук;

Лісовець О. В. – доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат педагогічних наук

Програма державного екзамену: орієнтовні питання та практичні завдання "Дошкільна педагогіка з методиками дошкільної освіти" (для денної та заочної форм навчання) / укл. : О. Л. Кононко, А. М. Аніщук, С. І. Матвієнко, Н. П. Пихтіна, О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька, Т. А. Ключнікова. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – 45 с.

Програма державної атестації студентів ОКР "бакалавр" вміщує представлену за розділами програму державного екзамену з дошкільної педагогіки з методиками дошкільної освіти (для денної та заочної форм навчання), орієнтовні питання та практичні завдання. Доцільна для використання студентами спеціальності "Дошкільна освіта" та викладачами, що забезпечують їх професійну підготовку.

УДК 373.2(083.97)

© О. Л. Кононко, А. М. Аніщук,
С. І. Матвієнко, Н. П. Пихтіна,
Н. П. Пихтіна, О. П. Пісоцький,
Л. М. Пісоцька, Т. А. Ключнікова,
укладання, 2018
© НДУ ім. М. Гоголя, 2018

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
РОЗДІЛ I. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА.....	8
1.1. <i>Орієнтовні питання державного екзамену з дошкільної педагогіки .....</i>	<i>8</i>
1.2. <i>Зміст програми з курсу "Дошкільна педагогіка" .....</i>	<i>10</i>
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	17
2.1. <i>Орієнтовні питання державного екзамену з методик дошкільної освіти .....</i>	<i>17</i>
2.2. <i>Зміст програми з методик дошкільної освіти .....</i>	<i>18</i>
Дошкільна лігводидактика	18
Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень	20
Основи природознавства з методикою	22
Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва	23
Методика проведення занять з природознавства.....	24
Теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти	25
Теорія і методика музичного виховання.....	26
Художня праця та основи дизайну	27
Методика формування у дошкільників соціальної компетентності	28
РОЗДІЛ III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	29
3.1. <i>Законодавчі документи у галузі дошкільної освіти .....</i>	<i>29</i>
3.2. <i>Нормативні документи дошкільної освіти .....</i>	<i>30</i>
3.3. <i>Рекомендована література з підготовки до державного екзамену.....</i>	<i>31</i>
Дошкільна лігводидактика	32
Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень	32
Основи природознавства з методикою	33
Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва	34
Методика проведення занять з природознавства.....	34
Теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти	35
Теорія і методика музичного виховання.....	35
Художня праця та основи дизайну	36
Методика формування у дошкільників соціальної компетентності	36
РОЗДІЛ IV. ОРІЄНТОВНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ	37

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державна атестація проводиться у формі усного комплексного кваліфікаційного іспиту з дошкільної педагогіки та фахових методик дошкільної освіти або захисту дипломної роботи.

На підставі державної атестації Державна Кваліфікаційна Комісія (ДКК) приймає рішення про присвоєння випускникові кваліфікації:

- *вихователь дітей дошкільного віку, освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр"*.

Програма державного екзамену включає навчальний матеріал з курсу дошкільної педагогіки та фахових методик дошкільної освіти: теорії і методики формування елементарних математичних уявлень, теорії і методики розвитку мовлення дітей, теорії і методики фізичного виховання та валеологічної освіти дітей, основ природознавства з методикою, основ образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей, методики музичного виховання, методики формування у дошкільників соціальної компетентності, художньої праці та основ дизайну.

Зміст навчального матеріалу з курсу дошкільної педагогіки логічно доповнюється ключовими темами з методик дошкільної освіти.

Програма державного екзамену з дисциплін професійної та практичної підготовки складається з теоретичної і практичної частини.

Теоретична частина

Включений в програму зміст навчального матеріалу теоретичної частини дає можливість виявити:

- рівень теоретичної підготовки студентів з дошкільної педагогіки і фахових методик раннього і дошкільного дитинства;

- якість засвоєння основних понять і термінів психолого-педагогічних дисциплін та фахових методик;

- знання змісту, принципів, методів, форм і закономірностей організації сучасного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (*тут і далі – ЗДО*);

- вміння керуватись у роботі нормативно-правовими, інструктивними, програмно-методичними документами в галузі дошкільної освіти, робити аналіз педагогічної спадщини класиків та новаторів педагогіки, обґрунтовувати науково-теоретичні положення щодо особливостей організації освітнього процесу з дітьми раннього й дошкільного віку згідно державних стандартів дошкільної освіти, розуміти проблеми сучасного дошкільного виховання, необхідність і значення використання інноваційних технологій, нетрадиційних методів та форм роботи з дітьми.

Матеріал програми дає можливість перевірити та оцінити компетентність кожного студента щодо створення педагогом сприятливих умов для повноцінного життя дошкільників (фізичного, психологічного, соціального), для прояву їх індивідуальності та вияву творчих можливостей.

Практична частина

Підбірка завдань практичного характеру дає можливість з'ясувати рівень готовності студентів до практичної педагогічної роботи за такими напрямками розвитку дошкільників як фізичний, соціальний, моральний, інтелектуальний, мовленнєвий, художній, емоційно-ціннісний, креативний та виявити вміння:

- діагностувати розвиток дитини під час організованого педагогічного впливу в процесі різних видів діяльності;
- осмислено підходити до вибору варіантів відповідей при розв'язанні практичних завдань, правильно оцінюючи конкретну педагогічну ситуацію та роль вихователя в ній;
- передбачати тактику взаємодії педагога з дітьми, спрямовану на формування базових якостей особистості: самостійність, людяність, працелюбність, спостережливість, відповідальність, розсудливість, справедливість, креативність тощо;
- прогнозувати наслідки педагогічного впливу на дитину, орієнтуючись на конкретну особистість.

Показники і критерії оцінювання знань та вмінь випускників.

Критерії:

1. Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятання, обсяг, повнота, точність);
2. Якість знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення);
3. Ступінь оволодіння вміннями і навичками;
4. Творча діяльність і загальна якість виконаної роботи.

Показники:

1. ***Оцінкою "відмінно"*** оцінюється відповідь, у якій студент виявляє всебічні, систематичні і глибокі знання з дошкільної педагогіки та основних фахових методик дошкільного виховання. Обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Демонструє стійкий професійний інтерес до теорії дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти. Виявляє знання та розуміння суті і спрямованості основних державних нормативних документів про дошкільну освіту і заклад дошкільної освіти.

Уміє:

- працювати з навчальним матеріалом (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити власні висновки), творчо застосовуючи сучасні методи дослідження;
- визначати мету і завдання, добирати відповідні зміст, форми, методи роботи в межах різних напрямків організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти відповідно до діючих програм виховання та навчання;

- аналізувати й оцінювати наукові дослідження та практичні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів;
- створювати необхідні умови для повноцінного розвитку особистості дошкільника в цілому та в межах окремих напрямків (розумового, морального, естетичного, фізичного, трудового виховання);
- аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, окреслювати та пояснювати чинники таких ситуацій; прогнозувати їх розвиток за несприятливих умов та рекомендувати науково обґрунтований психолого-педагогічний та методичний інструментарій розв'язання.

2. **Оцінка "добре"** виставляється студенту, який володіє навчальним матеріалом, передбаченим навчальною програмою до державної атестації з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання. В основному обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Ознайомлений з основними державними нормативними документами про дошкільну освіту. Має навички роботи з навчальним матеріалом (аналізувати, зіставляти, робити висновки). Виявляє частковий інтерес до теорії дошкільної педагогіки та основних її методик. Частково знайомий з науковими дослідженнями та практичними розробками вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів. Розуміє необхідність створення сприятливих умов для здійснення особистісно-зорієнтованого навчання і виховання дошкільників.

Уміє:

- визначати мету, завдання, зміст, форми та методи роботи в ЗДО, частково спираючись на діючі програми виховання і навчання дошкільників;
- аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, частково окреслюючи чинники та прогножуючи педагогічно доцільний розвиток.

3. **Оцінка "задовільно"** виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом, окресленим навчальною програмою до державної атестації з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання та відтворює його на репродуктивному рівні. Ознайомлений з окремими теоретичними концепціями та підходами. Називає основні нормативні документи про дошкільну освіту, але фрагментарно демонструє знання їх суті. Має початкові уміння роботи з навчальним матеріалом (зіставлення та узагальнення), не виявляючи навичок самостійного творчого мислення. Частково ознайомлений з науковими дослідженнями та практичними розробками науковців і практиків.

Уміє

- визначати мету, завдання, зміст і форми роботи з дошкільної педагогіки не є системними і цілісними.
- розуміє необхідність створення сприятливих умов для повноцінного всебічного розвитку особистості дошкільника, але недостатньо володіє психолого-педагогічним і методичним інструментарієм.

- аналізуючи педагогічну ситуацію з практики виховання і навчання дошкільників, називає окремі чинники таких ситуацій та здійснює часткове та поверхневе прогнозування її розвитку.

4. **Оцінка "незадовільно"** виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів і фрагментів, що становить певну частину змісту навчальної програми до державної атестації з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання. Знає про існування нормативних документів в галузі дошкільної освіти, окремі називає, але не знає їх суті і націленості. Знання теоретичних концепцій і підходів дуже фрагментарні і поверхневі.

Уміння і навички навчання і виховання дошкільників частково сформовані на елементарному рівні.

Таким чином, запропонована програма дає можливість комплексно оцінити рівень готовності випускників до професійної педагогічної діяльності згідно державних стандартів дошкільної освіти.

РОЗДІЛ І. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1.1. Орієнтовні питання державного екзамену з дошкільної педагогіки

1. Гра як провідний вид діяльності у дошкільному віці. Етапи розвитку гри в дитячому віці.
2. Дошкільна освіта як складова частина безперервної освіти в Україні. Характеристика основних нормативних документів в системі дошкільної освіти.
3. Предметно-розвивальне середовище в ЗДО: значення у вихованні і розвитку дітей дошкільного віку, структура, особливості вибору кольору в інтер'єрі ЗДО.
4. Особливості та виховне значення сюжетно-рольових ігор дітей. Педагогічне керівництво розвитком сюжетно-рольових ігор і взаєминами дітей у процесі гри.
5. Особливості дітей раннього віку. Виховання малюків на даному етапі розвитку.
6. Значення іграшки у вихованні і розвитку дітей дошкільного віку. Вимоги до дитячих іграшок та їх класифікації.
7. Сенсорне виховання дітей дошкільного віку: сутність, значення, завдання і зміст.
8. Особливості морального виховання дошкільників. Завдання, зміст, форми, методи морального виховання дітей дошкільного віку.
9. Взаємодія ЗДО і сім'ї. Завдання, зміст і форми організації роботи з батьками.
10. Сутність та особливості процесу навчання дітей в ЗДО, його своєрідність в порівнянні з навчанням у школі.
11. Завдання трудового виховання дошкільників у ЗДО. Форми організації та види праці дітей дошкільного віку.
12. Естетичне виховання дітей дошкільного віку: сутність, завдання, зміст та засоби. Естетичний розвиток.
13. Розумовий розвиток та особливості розумового виховання дітей дошкільного віку.
14. Готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі. Інтелектуальна готовність як запорука успішного навчання.
15. Дошкільна педагогіка як галузь наукових знань про особливості виховання і навчання дітей дошкільного віку. Джерела розвитку дошкільної педагогіки.
16. Особливості і значення дидактичних ігор. Структура дидактичних ігор, їх види і місце у педагогічному процесі дошкільного навчального закладу.
17. Значення гри у вихованні, навчанні і розвитку дітей дошкільного віку. Класифікації дитячих ігор та їх характеристика.
18. Педагогічний процес в ЗДО: сутність, структура, вимоги.

19. Значення дошкільного дитинства у розвитку особистості, фактори розвитку дитини, виховання як чинник формування особистості.
20. Готовність дітей до навчання в школі: шляхи підготовки дитини до школи, діагностика готовності дітей до школи.
21. Ігри в системі виховання дітей дошкільного віку: сутність, значення у розвитку дітей, місце в режимі дня ЗДО і сім'ї, види.
22. Взаємодія ЗДО і сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку: умови ефективної роботи, вимоги, напрями взаємодії.
23. Сучасні дитячі іграшки: переваги і проблеми.
24. Предметно-розвивальне середовище групи дітей дошкільного віку: значення у розвитку дітей, орієнтовний перелік осередків та їх наповнення.
25. Режим дня в системі фізичного виховання дітей дошкільного віку: значення в розвитку дітей, вимоги до режиму, компоненти.
26. Культура поведінки дітей дошкільного віку: сутність, зміст, методи виховання.
27. Моральне виховання дітей дошкільного віку: мета виховання, моральні цінності, джерело виховного досвіду народу.
28. Використання народних ігор в освітньо-виховному процесі ЗДО: значення у вихованні дітей дошкільного віку, класифікації.

1.2. Зміст програми з курсу "Дошкільна педагогіка"

Предмет дошкільної педагогіки

Дошкільна педагогіка – наука про виховання, навчання і розвиток дітей від народження до шкільного віку. Предмет дошкільної педагогіки. Основні поняття дошкільної педагогіки.

Виховання у соціальному та педагогічному значенні. Специфіка виховання, як соціального явища. Історичний характер виховання. Ідеальна і реальна мета виховання. Об'єктивний і суб'єктивний характер мети виховання. Закономірності, як відображення сутнісної характеристики процесу розвитку. Закономірності і принципи виховання.

Завдання педагогіки дошкільної.

Джерела дошкільної педагогіки як науки: народна педагогіка, педагогічна спадщина минулого, педагогічна практика, інноваційний творчий педагогічний досвід, спеціальні експериментальні дослідження.

Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками: корекційною педагогікою, історією дошкільної педагогіки, родинною педагогікою, порівняльною педагогікою, соціальною педагогікою, філософією, психологією, соціологією, генетикою, медичними науками (педіатрією, гігієною) та ін.

Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання

Значення дошкільного дитинства у розвитку особистості. Взаємодія соціальних і біологічних чинників у її формуванні. Провідна роль виховання та активності дитини у розвитку особистості. Роль діяльності у формуванні особистості.

Вікова періодизація дитинства.

Теорії ампліфікації (максимального збагачення) дитячого розвитку на основі знань про його особливості на кожному етапі дошкільного дитинства (Л. Виготський, О. Запорожець, Г. Костюк, Л. Венгер).

Особливості організації та проведення виховної роботи з обдарованими дітьми.

Сучасна система дошкільної освіти

Безперервність освіти в Україні. Дошкільна освіта в системі освіти України. Мета розвитку дошкільної освіти в Україні. Основні державні документи, які регламентують функціонування дошкільної освіти в Україні: Конституція України, Закони України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", "Про охорону дитинства", Конвенція ООН про права дитини, Положення про дошкільний навчальний заклад України, інші нормативно-правові акти, власний статут.

Базовий компонент дошкільної освіти (2012): інваріантна та варіативна складові змісту дошкільної освіти; зміст освіти та результати освітньої роботи.

Характеристика чинних програм виховання і навчання дітей в закладах дошкільної освіти – "Я у Світі", "Дитина", "Дитина в дошкільні роки", "Українське дошкілля" та ін.

Актуальність проблем дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та держави. Загальнодержавне свято "Всеукраїнський день дошкілля". Функціонування Всеукраїнської громадської організації "Асоціація працівників дошкільної освіти".

Особливості виховання і розвитку дітей раннього віку

Т. Поніманська, Л. Галігузова, Л. Гураш, Т. Гурковська, С. Новосьолова, М. Щелованов та інші про період раннього віку. Характерні особливості дітей раннього віку.

Основні аспекти виховання дітей: формування у дитини потреби в спілкуванні; адаптація дитини до ЗДО: ступені адаптації; полегшення адаптації; режим дня, як основний організуючий чинник, принципи побудови режиму для дітей раннього віку, педагогічно-доцільний режим у ранньому віці; охорона життя і зміцнення здоров'я дітей раннього віку: температурний режим; організація загартовуючих процедур; запобігання появі шкідливих звичок; раціональне харчування; перебування на свіжому повітрі; повноцінний сон.

Сенсорне виховання малюків, розвиток мовлення, розвиток рухів, ознайомлення з навколишнім та організація ігрової діяльності. Заохочення дітей до малювання, слухання музики, розглядання книжок, дій з предметами, до театралізованої діяльності тощо.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку

Фізичне виховання і фізичний розвиток. Теорії фізичного виховання. Вітчизняна система фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку. Народна педагогіка про фізичне виховання.

Завдання фізичного виховання: оздоровчі, виховні та навчальні. Комплексний підхід до їх реалізації. Засоби фізичного виховання: спрямовані на охорону здоров'я дітей; забезпечення активного впливу на організм дитини з метою фізичного розвитку.

Режим дня дітей дошкільного віку: значення, розвивальний і виховний ефект, компоненти. Педагогічні вимоги до режиму дошкільників. Формування культурно-гігієнічних навичок у дітей. Загартування організму дитини. Рухливі ігри та вправи спортивного характеру.

Методи фізичного виховання. Форми організації фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах. Наукові дослідження з проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Розумове виховання дітей дошкільного віку

Взаємозв'язок розумового виховання і розвитку. Мета розумового виховання. Розумове виховання під час систематичного навчання, в іграх, у повсякденні. Напрями розумового виховання: розвиток ерудиції, формування світогляду, оволодіння системою знань, здатність до прийняття нетрадиційних рішень, формування емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього, до себе, розвиток пізнавального інтересу, потреба у самоосвіті. Народна педагогіка про

розумове виховання. Завдання і зміст розумового виховання дітей дошкільного віку.

Засоби розумового виховання дошкільників. Роль різних видів діяльності у розумовому вихованні. Методи розумового виховання дітей дошкільного віку. Наукові дослідження в галузі розумового виховання дітей (Т. Піроженко, І. Біла, О. Савенков та ін.).

Сенсорне виховання, як одне із завдань розумового виховання дітей дошкільного віку і як передумова успішного розумового розвитку. Сутність поняття "сенсорне виховання", "сенсорний розвиток". Значення сенсорного виховання у розвитку дитини раннього і дошкільного віку.

Завдання і зміст сенсорного виховання дітей дошкільного віку.

Моральне виховання дітей дошкільного віку

Моральне виховання і моральний розвиток. Моральні цінності по відношенню до себе, інших, природи, речей, прекрасного та ін. (Ш. Амонашвілі) Мета морального виховання – формування моральної спрямованості особистості. Наукові дослідження з проблеми морального виховання дошкільників (Т. Поніманська, О. Кононко, С. Ладивір, С. Низківська, Г. Беленька та ін.). Народна педагогіка про моральне виховання: моральні цінності, мета виховання, джерело виховного досвіду народу. Особливості морального виховання дітей дошкільного віку: цілеспрямованість, віддаленість у часі результатів роботи, неперервність, визначальна роль педагога, цілісність та ін.

Завдання морального виховання. Характеристика двох груп завдань морального виховання – постійної та змінної.

Зміст морального виховання дітей раннього і дошкільного віку. Виховання гуманності, колективізму, патріотизму, вольової поведінки.

Культура поведінки дітей дошкільного віку: сутність, зміст (культурно-гігієнічні навички, культура діяльності, культура спілкування), методи виховання культури поведінки (дотримання режиму дня, приклад поведінки дорослого та ін.). М. Монтесорі про "дисципліну і порядок".

Виховання вольових рис особистості дошкільника. Виховання дисциплінованості у дітей.

Виховання любові до батьків, поваги до людей. Виховання любові до Батьківщини. Народні та родинні свята в дошкільному навчальному закладі.

Форми морального виховання дітей дошкільного віку. Засоби морального виховання. Методи морального виховання. Основні підходи до класифікації методів морального виховання у дошкільній педагогіці (Б. Ліхачов, В. Нечаєва, В. Логінова та інші). Характеристика методів морального виховання (за В. Логіною): методи формування моральної поведінки; методи формування моральної свідомості; методи стимулювання почуттів.

Трудове виховання дітей дошкільного віку

Трудове виховання дітей дошкільного віку – процес формування усвідомленого відношення до праці, уявлень про процес праці, прагнення до позитивного результату, формування трудових навичок і умінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності. Українська народна педагогіка про трудове виховання.

Завдання трудового виховання дошкільників (В. Нечаєва, М. Крулехт, З. Борисова та ін.). Напрямки здійснення трудового виховання в дошкільному закладі. Роль праці у формуванні особистості.

Методи трудового виховання. Форми організації праці дітей (доручення; чергування; колективна) та методика їх проведення у різних вікових групах.

Особливості і характерні риси праці дітей дошкільного віку. Виховне значення праці. Основні види і зміст дитячої праці: самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна (художня) праця та їх значення у вихованні дітей.

Сучасні дослідження з питань трудового виховання дошкільників (З. Борисова, Г. Беленька, М. Машовець та ін.).

Естетичне виховання дітей дошкільного віку

Естетичне виховання і естетичний розвиток. Мета естетичного виховання дітей дошкільного віку. Теоретичні основи естетичного і художнього виховання. Наукові дослідження з проблеми естетичного виховання (Г. Сухорукова, О. Дронова, В. Котляр, О. Терещенко та ін.). Використання елементів народної педагогіки у естетичному вихованні дітей.

Завдання та зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку. Умови і засоби естетичного виховання дітей в дошкільному навчальному закладі та сім'ї. Методи естетичного виховання дітей дошкільного віку: методи спрямовані на формування естетичної сприйнятливості навколишнього і творів мистецтва, емоційного відгуку на них, естетичних почуттів, інтересів тощо; *методи* спрямовані на формування елементів естетичної свідомості дітей; методи спрямовані на залучення дітей до естетичної і художньої діяльності; *методи* спрямовані на розвиток художніх здібностей.

Художня творчість дітей і педагогічне керівництво різними видами художньої діяльності дошкільників.

Гра

Сутність понять "гра", "дитяча гра". Л. Виготський, О. Запорожець, Д. Ельконін про гру як провідний вид діяльності у дошкільному віці: задоволення різноманітних потреб, сприяння розвитку нових видів діяльності, сприяння формуванню психічних процесів і новоутворень у психіці дитини.

Етапи розвитку гри в дитячому віці та їх характеристика: етап ознайомлювальної гри, етап відображувальної гри, етап рольової гри. Теорії гри. Сучасні наукові дослідження проблеми гри.

Виховне і розвивальне значення гри дошкільника.

Основні підходи до класифікації ігор та їх характеристика (К. Грос, В. Штерн, С. Новосьолова, О. Леонтьєв, Д. Ельконін та ін.). Сучасна педагогічна класифікація дитячих ігор: творчі ігри, ігри за правилами, народні ігри.

Творчі ігри: критерії і види, класи, особливості, виховне і розвивальне значення. Педагогічне керівництво розвитком творчих ігор і взаєминами дітей в них.

Сутність *сюжетно-рольової гри*. Особливості та виховне значення сюжетно-рольових ігор. Керівництво грою. Методи і прийоми керівництва розвитком сюжетно-рольових ігор і взаєминами дітей у процесі гри.

Особливість *дидактичної гри*. Значення дидактичних ігор у вихованні і розвитку дітей, можливості використання їх в різних вікових групах дошкільного навчального закладу та в умовах сім'ї. Структура дидактичної гри: дидактичні та ігрові завдання, правила гри, ігрові дії, результат гри. Види дидактичних ігор: за навчаючим змістом; за характером матеріалу; за характером ігрових дій. Форми використання дидактичної гри в освітньо-виховному процесі ЗДО: ігровий метод навчання; форма навчання; форма організації дитячої діяльності.

Рухливі ігри. Види ігор. Специфіка використання в умовах сучасного суспільного та сімейного виховання.

Народна гра як засіб виховання дітей: значення, особливість, структура, класифікація.

Іграшка

Поняття "Дитяча іграшка". Н. Гавриш, Л. Артемова, О. Щеглова, С. Новосьолова, Є. Зворигіна, Д. Менджерницька, Є. Фльоріна про дитячу іграшку.

Виховне, освітнє, розвивальне значення іграшки: морально-естетичний орієнтир, засіб соціалізації, задоволення допитливості, спонукання до дії, сприяння формуванню самостійності, засвоєння соціального досвіду тощо. Історія іграшки.

Педагогічні вимоги до іграшок дітей раннього та дошкільного віку: педагогічно доцільна, художньо досконала, має відповідати гігієнічним вимогам, безпечна, приваблива, різноманітна тощо. Н. Гавриш, О. Щеглова про іграшки дівчачі і хлопчачі.

Класифікація дитячих іграшок Є. Фльоріної. Педагогічна класифікація іграшок: за видами ігор; за ступенем готовності; за матеріалом; за величиною; за функціональними властивостями; за художньо-образним вирішенням.

Сучасні дитячі іграшки: кольорове вирішення; ціна і якість; сертифікація. Вплив на розвиток дитини.

Навчання дітей дошкільного віку

Дидактика ЗДО. Внесок науковців у створенні дошкільної дидактики. Навчання як спеціально організована діяльність вихователя і вихованців. Функції навчання. Суперечливий характер процесу навчання: між вимогами навчання і можливостями дітей; між особистим життєвим досвідом і науковими

знаннями; між попереднім рівнем знань і новими знаннями; між вимогами і ставленням дітей до навчання тощо. Компоненти навчання. Навчальна діяльність дошкільників (Г. Люблінська, О. Леонтьєв, В. Давидов та ін.). Особливості процесу навчання дітей в ЗДО, його своєрідність в порівнянні з навчанням у школі (О. Запорожець, Т. Поніманська та інші).

Загальні характеристики шкільного навчання: характер стосунків дитини з учителем; поява уроків; функціонування групи подовженого дня; виконання домашніх завдань; зміна провідної діяльності; перерви.

Педагогічний процес у дошкільному закладі

Характеристика педагогічного процесу в ЗДО: сутність, мета, структура, функції, принципи побудови.

Особливості педагогічного процесу в дошкільній педагогіці та вимоги до нього. Розвивальне середовище як чинник педагогічного процесу. Середовище: предметне, розвивальне, предметно-розвивальне (М. Басов, П. Блонський, Л. Виготський, В. Петровський та ін.).

Розвивальне середовище дошкільного закладу (К. Крутій, Т. Поніманська, Програми розвитку, виховання і навчання дітей).

Предметно-розвивальне середовище: значення у вихованні, навчанні і розвитку дітей; складові предметно-розвивального середовища дошкільного навчального закладу (навчально-методичний комплекс, комплекс забезпечення життєдіяльності, оздоровлювальний лікувально-профілактичний комплекс, міні-середовища вікових груп); структура предметно-розвивального середовища вікових груп (осередок фізкультурно-оздоровлювальної активності, пізнавальної, комунікативної, художньо-перетворювальної, емоційно-рефлексивної) (К. Крутій).

Колір в інтер'єрі ЗДО. Сприйняття кольору дитиною дошкільного віку. Призначення приміщень в ЗДО і їх кольорове вирішення.

Взаємодія ЗДО і сім'ї у вихованні дітей

ЗДО – обов'язкова ланка загальної системи освіти. Процес виховання і навчання дітей в ЗДО.

Сім'я як соціальний інститут виховання. Виховання у сім'ї як першооснова розвитку особистості. Народні традиції виховання. Типи сімей та результати виховних впливів. Позитиви і негативи сімейного виховання дітей дошкільного віку.

Значення взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї. Вимоги до вихователя як ініціатора взаємодії. Робота педагогів з батьками з питань виховання та розвитку дітей. Завдання, зміст та форми взаємодії з батьками. Педагогічна освіта батьків. Умови ефективної роботи (Л. Поздняк та Н. Лященко), вимоги. Основні напрямки взаємодії в діяльності ЗДО по відношенню до сім'ї (Н. Пічугіна, Г. Айдашева, С. Ассаулова).

Підготовка дитини до навчання в школі

Готовність дитини до шкільного навчання як психолого-педагогічна проблема. Загальна (психологічна, фізіологічна, фізична) та спеціальна готовність до школи.

Головні аспекти підготовки дітей до школи (А. Богуш). Умови і шляхи підготовки дітей до навчання в школі, в сім'ї та в дошкільному навчальному закладі. Діагностування готовності дитини до школи: таїландський тест (ТТ), медико-педагогічна комісія, "Орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна-Йїрасека" і "Здібність до навчання в школі" Г. Вітцлака.

Форми зв'язку ЗДО та школи у контексті формування у дошкільників готовності до шкільного навчання.

Л. Божович та О. Запорожець, Г. Люблінська про інтелектуальну готовність дитини до школи (високий рівень розвитку мовленнєвих операцій, здатність до узагальнень і систематизації; розвинені пізнавальні інтереси; достатній рівень розвитку розумових операцій; розвинений інтерес до пізнавальної активності; розвинена довільність усіх психічних процесів; вміння здійснювати самооцінювання і самоконтроль; уміння вчитися).

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

2.1. Орієнтовні питання державного екзамену з методик дошкільної освіти

1. Поняття зв'язного мовлення та його види. Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення дітей.
2. Завдання, зміст, принципи та методи словникової роботи. Специфіка занять із словникової роботи, види і методика проведення.
3. Зміст та методика навчання дітей звуковому аналізу слів.
4. Розвиток мовленнєвої особистості в дошкільному дитинстві.
5. Методика ознайомлення молодших дошкільників з множинами.
6. Методи і прийоми навчання математики дітей дошкільного віку. Роль методу моделювання в математичному розвитку дошкільників.
7. Зовнішня і внутрішня структура розвивального заняття з формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
8. Особливості навчання дітей дошкільного віку вимірюванню.
9. Словесні методи ознайомлення дітей з природою.
10. Характеристика спостереження як основного методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень у природі.
11. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей у природі.
12. Методика проведення екскурсій у природу з дітьми дошкільного віку.
13. Методи і прийоми навчання дошкільників образотворчій діяльності.
14. Заняття як одна із форм навчання дітей образотворчої діяльності.
15. Завдання, зміст, методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення.
16. Методика роботи з казкою в дошкільному закладі.
17. Методика використання фольклорних жанрів у дошкільних закладах.
18. Методика проведення свят, розваг і дозвілля у дошкільному закладі.
19. Сучасне заняття з фізичної культури у закладі дошкільної освіти.
20. Рухлива гра як засіб фізичного виховання дітей дошкільного віку.
21. Оздоровчі технології та їх використання у різних формах фізкультурно-оздоровчої роботи у ЗДО.
22. Принципи, методи та засоби музичного виховання дітей дошкільного віку.
23. Дидактичні основи слухання музики.
24. Дидактичні основи навчання дошкільників співу.
25. Форми навчання форми організації навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну.
26. Роль вправ і творчих завдань у навчанні дошкільників художньої праці.
27. Організація предметно-розвивального середовища для художньої праці та дитячого дизайну у дошкільному навчальному закладі.
28. Технології збагачення соціального досвіду дитини.

ДОШКІЛЬНА ЛІГВОДИДАКТИКА

Поняття зв'язного мовлення та його види. Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення дітей

Визначення поняття "зв'язне мовлення" (С. Рубінштейн). Види зв'язного мовлення, їх характеристика.

Бесіда – основний метод розвитку діалогічного мовлення у дітей. Види бесід залежно від мети і методу. Структура бесіди. Особливості підготовки і методика проведення бесіди з дітьми старшого дошкільного віку.

Активізація уваги дітей на початку бесіди. Етапи основної частини бесіди. Прийоми, націлені на постійну мобілізацію уваги, пам'яті, активізацію мислення та мовлення дітей. Заключна частина бесіди.

Вимоги до запитань і відповідей. Види запитань.

Педагогічні погляди Є. Тихєєвої, А. Богуш, Н. Гавриш, Є. Короткової, А. Радіної, Є. Фльоріної щодо методики проведення бесід з дітьми старшого дошкільного віку.

Завдання, зміст, принципи та методи словникової роботи. Специфіка занять із словникової роботи, види і методика проведення

Завдання, зміст та принципи словникової роботи. Зміст словникової роботи в кожній віковій групі за чинними програмами розвитку та виховання дітей дошкільного віку. Ускладнення змісту словникової роботи з урахуванням вікових особливостей дітей.

Групи методів словникової роботи. Є. Тихєєва – автор екскурсій-оглядів. Їх значення в збагаченні словника дітей. Використання предметних картинок і сюжетних дидактичних картин. К. Ушинський про значення предметної картинки для словникової роботи з дітьми. Дидактичні ігри та вправи, їх види.

Види занять із словникової роботи. Вимоги до проведення занять (Є. Тихєєва). Класифікація методів, що використовуються на заняттях. Етапи ознайомлення дітей з предметом.

Зміст та методика навчання дітей звуковому аналізу слів

Навчання дітей звукового аналізу слів – головне завдання занять з грамоти в старших групах дитячого садка. Дослідження Д. Ельконіна й Л. Журової щодо навчання дітей звуковому аналізу слів.

Зміст навчання дітей звуковому аналізу слів в кожній віковій групі.

Етапи навчання дітей звуковому аналізу слів. Використання ігрових прийомів під час звукового аналізу слів. Врахування індивідуальних особли-

востей дітей. Методика навчання розрізнення голосних і приголосних, твердих і м'яких звуків. Ознайомлення з голосними буквами. Закріплення словорозрізнавальної функції звуків.

Характеристика звуків за істотними ознаками.

Розвиток мовленнєвої особистості в дошкільному дитинстві

Мовленнєва особистість – центральна фігура освітнього процесу в ЗДО.

Сутність понять "мовна особистість" та "мовленнєва особистість" (Н. Чепелева, Т. Піроженко, А. Гончаренко, Т. Піроженко, Н. Шумарова). Засоби, прийоми та умови формування мовленнєвої особистості дошкільника.

Створення розвивального мовленнєвого середовища для формування мовленнєвої особистості. Лінгводидактичні підходи до створення мовленнєвого середовища (К. Менг, М. Монтесорі, Л. Федоренко, М. Львов, А. Богуш, К. Крутій, А. Гончаренко, Л. Калмикова та ін. Складові розвивального мовленнєвого середовища (А. Гончаренко). Їх характеристика. Мовленнєве самовираження як форма взаємодії дітей з довірцями (А. Аніщук).

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Методика ознайомлення молодших дошкільників з множинами

Поняття "множина". Фундаментальність поняття множини щодо інших понять як-от: число, величина, форма тощо. Структурні одиниці множини – елементи, що її складають.

Завдання роботи з ознайомлення дошкільників з множинами. Основні методи та прийоми ознайомлення дошкільників з множиною. Типи завдань, що використовуються в роботі з дітьми 3-4-х років. Основні прийоми роботи з картками в ознайомленні дітей з кількістю елементів множини один та багато. Прийоми поелементного порівняння контрастних і суміжних величин.

Роль аналізаторів, які беруть участь у формуванні у дітей уявлень про множину. Методичні прийоми щодо ознайомлення дітей з множиною за допомогою аналізаторів.

Методи і прийоми навчання математики дітей дошкільного віку. Роль методу моделювання в математичному розвитку дошкільників

Поняття "метод". Педагогічна характеристика поняття "метод". Існуючі класифікації методів навчання. Умови, які мають урахуватися педагогом при виборі методів роботи з дітьми.

Методичний прийом як складова частина методу. Прийоми, які є основними щодо навчання дітей початків математики. Метод моделювання як специфічний елемент роботи з формування елементарних уявлень математики в дітей. Поняття "модель". Види моделей, які використовуються у роботі з дітьми.

Структура розвивального заняття з формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку

Характеристика поняття "заняття" у сучасному закладі дошкільної освіти. Класифікація занять. Структура традиційного заняття для дітей дошкільного віку. Структура розвивального математичного заняття у закладі дошкільної освіти. Характеристика зовнішньої і внутрішньої структури компонентів розвивального математичного заняття для дітей дошкільного віку.

Особливості навчання дітей дошкільного віку вимірюванню

Поняття "вимірювання". Взаємозв'язок понять "величина" та "вимірювання". Характеристика поняття "міра" як одиниці, за допомогою якої проводиться вимірювання.

Завдання навчання дітей різних вікових груп елементам вимірювальної діяльності згідно діючих програм дошкільної освіти. Методи та прийоми, які використовуються вихователем у навчанні дошкільників вимірювальній діяльності. Поняття "умовна міра". Види мір, які використовуються у роботі з

дошкільниками різного віку. Особливості навчання дошкільників вимірюванню умовною міркою.

Величини, з якими ознайомлюють дошкільників при навчанні вимірювання. Методично легкі величини для демонстрації та пояснення дошкільникам. Причини методичних складнощів у поясненні вихователем та сприйнятті дошкільниками деяких величин.

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

Словесні методи ознайомлення дітей з природою

Словесні методи ознайомлення дітей з природою та їх характеристика. (розповідь вихователя, читання дитячої природознавчої літератури, бесіди про природу).

Вимоги до розповіді вихователя про природу. Сюжетні й описові розповіді. Практичне використання розповіді. Твори дитячої природознавчої літератури, їх значення.

Значення бесіди у процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Види бесід в процесі ознайомлення дошкільників з природою, специфіка їх проведення. Роль словесних методів в екологічному вихованні дошкільників.

Характеристика спостереження як основного методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень у природі

Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою, його навчально-виховне значення. Особливості використання спостереження як методу екологічного виховання дошкільників.

Види спостережень за характером пізнавальних завдань, за тривалістю, за способом організації. Зміст, місце і значення різного виду спостережень у кожній віковій групі.

Методика керівництва спостереженнями.

Особливості організації і методики керівництва спостереженнями різного виду. Етапи процесу спостереження: підготовчий; початок спостереження; основний; заключний. Створення умов для проведення спостережень. Відбір матеріалу. Прийоми керівництва спостереженнями в різних вікових групах.

Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей у природі

Види праці в природі, їх зміст у різних вікових групах.

Педагогічні вимоги до організації праці дітей у природі та їх характеристика. Гігієнічні вимоги до організації праці дітей у природі та їх характеристика. Види праці в природі з дітьми у закладі дошкільної освіти. Місце та значення праці в природі згідно чинних програм дошкільної освіти.

Методика проведення екскурсій у природу з дітьми дошкільного віку

Екскурсії як вид занять при ознайомленні дошкільників з природою. Місце екскурсій в системі роботи щодо ознайомлення з природою в закладі дошкільної освіти. Зміст екскурсій, їх тематика. Структура екскурсій. Методика проведення екскурсій. Використання методів і прийомів на екскурсії, організація діяльності дітей.

Система і послідовність екскурсій у різні сезони в різних вікових групах. Обізнаність вихователів із законодавством про охорону природи, Червоною книгою України.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

Методи і прийоми навчання дошкільників образотворчій діяльності

Поняття про методи і прийоми навчання. Класифікація методів навчання С. Перовського і Є. Голанта. Характеристика словесних, наочних, практичних методів і прийомів навчання дошкільників образотворчій діяльності.

Поєднання різних методів і прийомів навчання та вимоги до їх вибору.
Недопустимість формалізму в навчанні дітей образотворчої діяльності.

Заняття як одна із форм навчання дітей образотворчої діяльності

Форми організації роботи з образотворчої діяльності в умовах повсякденного життя.

Сутність заняття, як форми організації навчання дітей. Типи і види занять: в залежності від мети заняття; за характером діяльності та за змістом; за провідним методом; за видами художньої практики; за формою організації (О. Дронова). Заняття за спрямованістю вирішення навчально-виховних завдань (В. Котляр).

Структура заняття з образотворчої діяльності для дітей раннього і дошкільного віку. Гігієнічні та естетичні вимоги до проведення занять. Підготовка до занять вихователя, дітей, обладнання. Структура і тривалість занять з образотворчої діяльності. Особливості організації занять з образотворчої діяльності в групах дітей із змішаним віковим складом.

Завдання, зміст, методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення

Ознайомлення з мистецтвом скульптури як основа для навчання ліплення в дитячому садку.

Предметне ліплення як вид образотворчої діяльності. Значення предметного ліплення у вихованні і розвитку дитини. Завдання навчання дітей предметного ліплення в кожній віковій групі ЗДО згідно чинних програм виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку.

Зміст навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення: ознайомлення з прийомами і способами ліплення (конкретні для кожного віку), ознайомлення з властивостями пластичного матеріалу, ліплення з уяви, з натури тощо. Особливості пластичних форм, створюваних дітьми різних вікових груп.

Методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення. Особливості організації перегляду, аналізу та оцінювання дитячих робіт з ліплення в різних вікових групах.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З НАРОДОЗНАВСТВА

Методика роботи з казкою в дошкільному закладі

Українська народна казка, жанрові особливості української народної казки. Види та типи казок. Важливість використання казки у дитячому садочку, її відповідність віковим особливостям дітей. Види занять з казкою у дошкільних закладах (читання, розповідання та ін.). Завдання, зміст і основні напрями роботи з казкою у молодшій, середній і старших групах ЗДО.

Підготовка вихователя до використання казки в освітньому процесі дошкільного закладу: робота над текстом, особливостями його представлення та створення атмосфери для сприймання твору дітьми. Структура й етапи проведення заняття з казкою у молодшій і середніх групах дитячого садочку. Ускладнення роботи над казкою із дітьми старшого дошкільного віку. Авторські казки специфіка читання їх дітям. Казки-билини, легенди, їх місце в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Форми, методи та прийоми роботи з казкою в різних вікових групах дитячого закладу.

Методика використання фольклорних жанрів у дошкільних закладах

Жанрова характеристика української фольклористики. Малі фольклорні жанри та їх значення у роботі з дітьми у дошкільних закладах. Завдання і зміст роботи з малими фольклорними жанрами у молодшій, середній і старшій групах дитячого садка.

Особливості поєднання різних жанрів фольклору на спеціальних заняттях: структура, методичні прийоми роботи з дітьми раннього і молодшого дошкільного віку.

Розігрування забавлянок з молодшими дітьми. Методичні рекомендації до інсценування і драматизації забавлянок у старшій групі. Вечори розваг за мотивами українського фольклору.

Методика проведення свят, розваг і дозвілля у дошкільному закладі

Планування, методичні прийоми роботи з дітьми щодо ознайомлення їх із весняними святами та обрядами в різних вікових групах. Методика проведення свят весняного циклу в дитячому садочку.

Особливості планування, методичні прийоми роботи з дітьми щодо ознайомлення їх із літньою обрядовістю в різних вікових групах. Методика проведення свят літнього циклу, доступних дітям, у різних вікових групах.

Методика проведення національних свят і обрядів зимового циклу в дошкільному закладі. Специфіка святкування зимових свят у дошкільному закладі в різних вікових групах.

Методика проведення національних свят і дозвілля у дошкільному закладі. Ознайомлення дітей зі звичаями, традиціями, святами та обрядами України.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Сучасне заняття з фізичної культури у закладі дошкільної освіти

Основні підходи до фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку, які реалізуються на заняттях з фізичної культури. Завдання заняття з фізичної культури та їх характеристика. Структура та зміст занять з фізичної культури. Типи занять з фізичної культури за навчальним матеріалом. Оздоровчі технології та їх використання на занятті з фізичної культури.

Шляхи регулювання фізичних, емоційних та психічних навантажень на заняттях. Загальна та моторна щільність заняття. Способи організації дітей при виконанні фізичних вправ.

Специфіка проведення занять з фізичної культури на свіжому повітрі.

Методика проведення заняття з фізичної культури у різних вікових групах.

Рухлива гра як засіб фізичного виховання дітей дошкільного віку

Сутнісна характеристика рухливої гри. Види рухливих ігор. Значення рухливих ігор для всебічного розвитку та оздоровлення дитини дошкільного віку. Місце рухливих ігор в руховому режимі. Специфіка українських народних рухливих ігор щодо їх використання у різних формах організації фізкультурно-оздоровчої роботи у закладі дошкільної освіти. Методика проведення рухливих ігор.

Оздоровчі технології та їх використання у різних формах фізкультурно-оздоровчої роботи у ЗДО

Поняття "оздоровчі технології". Класифікація та сутнісна характеристика оздоровчих технологій, що використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку. Форми використання оздоровчих технологій у роботі з дітьми дошкільного віку. Сучасні програми дошкільної освіти про необхідність використання сучасних оздоровчих технологій в структурі основних форм роботи з дошкільниками у галузі фізичної культури з метою посилення оздоровчого впливу на організм дитини та формування навичок здорового способу життя.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Принципи, методи та засоби музичного виховання дітей дошкільного віку

Поняття "принцип навчання" як вихідне положення теорії навчання, що впливає із його закономірностей, окреслює загальне спрямування навчального процесу. Вимоги до його змісту, методики й організації.

Принципи музичного виховання, які спрямовані на забезпечення особистісного, емоційно-естетичного ставлення дитини-дошкільника до музичного мистецтва. Методи та методичні прийоми організації процесу музичного виховання дошкільників. Наочні методи в музичному вихованні дошкільників (за О.Радиною): наочно-слуховий та наочно-зоровий. Роль словесних методів в організації роботи з музичного виховання дітей. Роль практичних методів в опануванні дітьми різних видів музичної діяльності.

Дидактичні основи слухання музики

Методи та методичні прийоми роботи педагога на заняттях із слухання музики, які передбачають єдність впливу трьох елементів: музики, слова музичного керівника та наочності. Етапи проведення слухання музики. Специфіка роботи на вступному етапі прослуховування музичного твору. Роль наочності в розкритті художнього образу музичного твору. Форми організації слухання музики з дітьми дошкільного віку у закладі дошкільної освіти.

Дидактичні основи навчання дошкільників співу

Специфіка добору методів та прийомів у навчанні дошкільників співу – підпорядкованість загально виховним завданням, особливостями колективного та індивідуального співу. Метод розучування пісні на слух як провідний у роботі з дітьми дошкільного віку. Характеристика методів навчання дітей співу. Характеристика співацького репертуару, вимоги до добору музичних творів, які використовуються у роботі з дітьми різних вікових груп. Етапи роботи над піснею та їх коротка характеристика.

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

1. Форми навчання форми організації навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну

Форми навчання форми організації навчання дошкільників художньої праці, заґрунтовані на конструюванні. Класифікація форм організації роботи у галузі дитячого дизайну на основі традиційної практики навчання дітей конструювання (за Г. Пантелєєвим). Заняття як важлива форма організації художньої праці. Види занять з художньої праці за характером та за змістом: теоретичні (мистецтвознавчі); практичні (зображальні); комбіновані (взаємозв'язок художньої теорії та естетичної практики); комплексні, інтегровані (ґрунтуються на синтезі та взаємодії мистецтв). Форми організації навчання дошкільників художньої праці за кількістю учасників. Форми організації спільної дизайн-діяльності дітей (за Г. Пантелєєвим).

2. Роль вправ і творчих завдань у навчанні дошкільників художньої праці

Види вправ (за О. Ковальовим), які доцільно використовувати у навчанні дошкільників художньо-конструктивної діяльності. Характеристика поняття "творчі завдання" стосовно дитячої творчої діяльності.

Класифікація творчих завдань. Особливості використання творчих завдань на різних етапах занять дітей художньою працею. Головна мета використання творчих завдань на заняттях з художньої праці – підвести дітей до розуміння сенсу змін та поліпшень, які привносяться у виріб.

3. Організація предметно-розвивального середовища для художньої праці та дитячого дизайну у дошкільному навчальному закладі

Розвивальне середовище як основа занять дітей художньою працею та дитячим дизайном. Матеріальне оснащення куточка художньої праці в груповій кімнаті закладу дошкільної освіти. Роль художньо-естетичного оформлення приміщень закладу дошкільної освіти у формуванні естетичного смаку дитини-дошкільника. Сутнісна характеристика мобільного розвивального середовища щодо забезпечення функції "дизайну для дітей". Дизайн-студія у закладі дошкільної освіти. Організація робочого місця для самостійної художньої діяльності дітей.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Технології збагачення соціального досвіду дитини

Поняття "соціальний досвід", способи його передачі. Чинники набуття дошкільником соціального досвіду. Специфіка соціального досвіду дитини дошкільного віку. Показники прояву соціального досвіду дитиною дошкільного віку. Засоби збагачення соціального досвіду дітей: предметно-розвивальне середовище групи ЗДО, природне середовище, соціальне середовище, гра, праця (спільна трудова діяльність дітей), карта розумових дій, українська народна педагогіка, фольклор, художні промисли та ремесла України, регіональна культура, виховний досвід, традиції, художня література, твори мистецтва тощо. Технології формування соціального досвіду дітей: психотехнології; ігрові технології; ситуації морального вибору тощо.

РОЗДІЛ III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

3.1. Законодавчі документи у галузі дошкільної освіти

1. Конституція України. – К.: Школа, 2002. – 48 с.
2. Концепція національного виховання // Освіта. – 1996. – 7 серп. (№ 41). – С. 2–7.
3. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"). – К.: Райдуга, 1994. – 15 с.
4. Державна програма "Діти України" // Офіційний вісник України. – 2001. – № 4. – С. 65–82.
5. Закон України "Про освіту" Закон от 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
6. Закон України "Про дошкільну освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
Закон України "Про дошкільну освіту". – К. : Ред. ж-лу Дошкільне виховання, 2001. – 56 с.
7. Закон України "Про охорону дитинства" // Директор школи – 2002. – № 8. – С. 7–10.
8. Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні. – К.: Освіта, 1994. – 4 с.
9. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Електронний ресурс] // Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : Наказ МОН №912 від 01.10.10 р. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/
10. Національна доктрина розвитку освіти: затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
11. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист / [зб. документів]. – К. : Наукова думка, 1998. – 45 с.

3.2. Нормативні документи дошкільної освіти

1. Державний Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керів. : А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. В. Гавриш та ін. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.

Програми дошкільної освіти

1. Впевнений старт. Освітня програма для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко та ін. ; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. – К. : Українська академія дитинства, 2017. – 80 с.
2. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт кол. : Г. В. Беленька та ін. ; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін-во осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с.
3. Дитина в дошкільні роки : комплексна освітня програма / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ "ЛПС" ЛТД, 2016. – 160 с.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля" / О. І. Білан ; за заг. ред. О. В. Низьковської. – Тернопіль : Мандрівець, 2017. – 256 с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О. П., Анішук А. М, Артемова Л. В. та ін. / наук. кер. О. Л. Кононко. – К. : ТОВ "МЦФЕР-Україна", 2014. – 452 с.).
6. Світ дитинства : комплексно програма для дошкільних навчальних закладів/ упор. О. М. Байєр, Л. В. Батліна, А. М. Богуш та ін.; наук. керівник акад. А. М. Богуш. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 200 с.

3.3. Рекомендована література з підготовки до державного екзамена

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1. Гогоберидзе А. Г. Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения: Учебник для вузов / А. Г. Гогоберидзе. – К.: Вид-во "Ліра-К", 2013. – 464с.
2. Козлова С. А. Дошкольная педагогика: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений – 3-е изд., исправ. и доп. / С. А. Козлова, Т. А. Куликова. – М. : Издательский центр "Академия", 2001.-416с.
3. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля : У 3-х частинах. – Ч. 2: Навч. посібник /Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2010. – 360с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. І Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2013. – 464 с
5. Бех І. Педагогічне регулювання виховної ситуації / І. Бех // Дошкільне виховання. – 2010. – №4. – С. 2–4.
6. Беленька Г. Ким хочуть стати наші діти? / Г. Беленька // Дошкільне виховання.– 2008. – №5. – С. 5–6.
7. Богуш А. Головні аспекти підготовки дітей до школи / А. Богуш // Дошкільне виховання. – 2011. – № 10. – С. 2–5.
8. Коваленко А. У країні хлопчиків і дівчаток / А. Коваленко // Дошкільне виховання. – 2013. – №1. – С. 20–23.
9. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : Монографія: У 2-х ч. / К. Л. Крутій – Запоріжжя : ТОВ "ЛПКС" ЛТД, 2009. Ч. I. Концепції, проектування, технології створення. – Запоріжжя : ТОВ "ЛПКС" ЛТД, 2009. – 320 с.
10. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія : У 2-х ч. / К. Л. Крутій – Запоріжжя : ТОВ "ЛПКС" ЛТД, 2010. Ч. II. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. – Запоріжжя: ТОВ "ЛПКС" ЛТД, 2010. – 284 с.
11. Куріпка В. І. Цікавий світ професій / В. І Куріпка // Розкази онуку. – 2007. – №5. – С. 116-121.
12. Одаренные дети / Пер. с англ. Д. Линник, А. Мкервали / [Под общ. ред. Г. В. Бурменской, В. М. Слуцкого]. – М.: Прогресс, 1991. – 376 с.
13. Піроженко Т. Провідна роль творчих ігор у особистісному розвитку дошкільників / Т. Піроженко, К. Карасьова // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2013. – №1. – С. 49–53.
14. Пісоцький О. П. Проектування предметно-розвивального середовища в ЗДО: навч. посіб. для студ. / О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 57 с.
15. Смирнова Е. О. Психологические особенности игровой деятельности современных дошкольников / Е. О. Смирнова // Вопросы психологии. – 2013. – №2. – С. 15–23.

16. Смольникова Г. Розвиваємо у малят сенсорику та дрібну моторику / Г. Смольникова // Дошкільне виховання. – 2010. – №7. – С. 20.
17. Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності / Г. Сухорукова // Дошкільне виховання. – 2012. – №8. – С. 2–6.
18. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: Навчально-методичний посібник / Г. С. Тарасенко. – К.: Вид-во "Ліра-К", 2010. – 320 с.
19. Щербакова І. Розвивальне середовище / І. Щербакова // Дошкільне виховання. – 2007. – №12. – С. 16–17.

ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА

1. Аніщук А. М. Педагогічні умови оптимізації мовленнєвого самовираження дошкільників різної статі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Антоніна Миколаївна Аніщук ; Інститут проблем виховання. – К., 2009. – 258 с.
2. Аніщук А. М. Дошкільна лінгводидактика : навчальний посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Дошкільна освіта" / А. М. Аніщук. – 2-ге видання, доп. і переробл. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 317 с.
3. Аніщук А. М. Мовлення як засіб самовираження старшого дошкільника : метод. посібн. / А. М. Аніщук. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 113 с.
4. Аніщук А. М. Оптимізація мовленнєвого самовираження старших дошкільників / А. М. Аніщук // Дошкільне виховання. – 2008. – №10. – С. 3–5.
5. Богуш А. М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія / А. М. Богуш, О. С. Трифонова, О. І. Кисільова та ін. – О. : ПНЦ АПН України, 2008. – 272 с.
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник / За ред. А. М. Богуш. – 2-ге видання, доповнене. – К. : Видавничий Дім "Слово". – 2011. – С. 14-73.
7. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: навч.-метод. посіб. / Н. Гавриш. – К. : Вид. дім "Шкіл. Світ" ; вид. Л. Галіцина, 2006. – 119 с.
8. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія : навч. посібн. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. У II-х ч. / упоряд. А. М. Богуш. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2005.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число / Л. В. Артемова. – К. : Томіріс, 1997. – 176 с.

2. Белошистая А. В. Формирование и развитие математических способностей дошкольников. Курс лекций / А. В. Белошистая. – М. : Знание , 2003 – 400 с.
3. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. Для вихователів дошкільних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів зі спеціальності "Дошкільне виховання") / Л. І. Зайцева. – Х. : Веста: Видавництво "Ранок", 2008. – 160 с.
4. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник для студентів спеціальності "Дошкільна освіта" / укладач Л. В. Іщенко. – Вид. 2-ге, перер. та доп. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. – 149 с.
5. Старченко В. А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників : навч.-метод. посібник / В. А. Старченко. – К. : Світич, 2009. – 80 с.
6. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников / под ред. А. А. Столяра. – М. : Просвещение, 1988. – 152 с.
7. Щербакова К. Й. Методика формування елементів математики у дошкільників / К. Й. Щербакова. – К. : Вид-во Європейського університету, 2011. – 262 с.

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

1. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш ; Міністерство освіти і науки України. – К. : СЛОВО, 2008. – 408 с.
2. Веретенникова С. А. Ознакомление дошкольников с природой : учебник для учащихся педагогических училищ / С. А. Веретенникова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1980. – 272 с.
3. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник : навч.-методичн. Посібн. для ВНЗ / Н. В. Лисенко ; Міністерство освіти і науки України. – К. : СЛОВО, 2009. – 400 с.
4. Лучич М. В. Детям о природе : книга для воспитателей детского сада / М. В. Лучич. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1989. – 143 с. :
5. Маханева М. Д. Экологическое развитие детей дошкольного и младшего школьного возраста : методическое пособие для воспитателей ДОУ и педагогов начальной школы / М. Д. Маханева. – М. : АРКТИ, 2004. – 320 с.
6. Николаева С. Н. Методика экологического воспитания дошкольников : учеб. пособие для студ. средних пед. учеб. заведений / С. Н. Николаева. – 2-е изд., испр. – М. : Академия, 2001. – 184 с. – (Педагогическое образование).

7. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою : навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів / Н. Ф. Яришева. – К. : Вища школа, 2010. – 255 с.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

1. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навчальний посібник / В. П. Котляр. – К. : Кондор, 2006. – 200с.
2. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі / За заг. ред. В. Сухорукової. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2010. – 376 с.
3. Пісоцький О. П. Основи образотворчого мистецтва та образотворча діяльність у дошкільному віці : навч. посіб. для студентів спеціальності "Дошкільна освіта" / О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька. – 2-ге вид., доп. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 162 с.
4. Пісоцький О. П. Проектування предметно-розвивального середовища у ЗДО : навч. посіб. для студ. / О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 57 с.
5. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : Психол. очерк : Книга для учителя / Л. С. Выготский. – 3-е изд. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.
6. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкільня" / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264 с.
7. Дитина в дошкільні роки: Програма розвитку, навчання та виховання дітей/ МОНУ, Управління освіти – Запоріжжя : ЛПКС, 2004. – 268 с.
8. Корчинова О. В. Декоративно-прикладное творчество в детских дошкольных учреждениях / О. В. Корчинова.– Р. н/Д. : Феникс, 2002. – 223 с.
9. Композиція : творчі основи зображення : навч. посібн. / М. Яремків. – Тернопіль, 2005. – 112 с.
10. Соломенникова О. Народное искусство в работе с дошкольниками/ О. Соломенникова // Дошкольное воспитание. – 2005. – №1. – С. 12-13.
11. Федієнко В. В. Образотворче мистецтво / В. В. Федієнко, О. Ю. Чемеренко. – Х. : ВД "Школа", 2004. – 64 с.
12. Швайко Г. С. Занятия по изобразительной деятельности в детском саду : Подготовительная к школе группа. Программа, конспекты : уч. пособ. / Г. С. Швайко. – М. : Гумманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 62 с.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З НАРОДОЗНАВСТВА

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у дошкільному навчальному закладі: [підручник для студ. внз] / Алла

- Богуш, Наталія Гавриш. – К.: Видавничий дім "Слово", 2008. – 408 с.
2. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посібн. / А.М. Богуш, Н.В. Лисенко. – К.: Вища школа – 2002. – 407 с.
  3. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу / Марко Федорович Грушевський. – К.: Либідь, 2006. – 256 с.
  4. Методика проведення занять з народознавства: навч.-метод. посіб / уклад. І. І. Тукач. – 2-ге вид., розширене і доповнене. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 191 с.
  5. Українське народознавство. Посібник / за ред. С. П. Павлюка. – 3-е вид., випр. – К. : Знання, 2006. – 568 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

1. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2004. – 428 с.
2. Кожухова Н. Н. и др. Воспитатель по физической культуре в дошкольных учреждениях: учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Н. Н. Кожухова, Л. А. Рыжкова, М. М. Самодурова; Под ред. С. А. Козловой. – М. : Издательский центр "Академия", 2002. – 320 с.
3. Матвієнко С. І. Українські народні рухливі ігри і дошкільному навчальному закладі : навч. посіб. / С. І. Матвієнко, І. І. Заплішний. Вид. 3-тє, переробл. і доповн. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2017. – 131 с.
4. Оздоровча робота в дошкільному навчальному закладі : навчальний посібник / Г. І. Григоренко, Н. Ф. Денисенко, Ю. О. Коваленко, Н. В. Маковецька. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – 99 с.
5. Шашенок Н. Здоров'язбережувальні технології в умовах організованого дитинства / Н. Шашенок // Вихователь-методист дошкільного закладу – 2009. – №5. – С. 21-25

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. Болгарський А. Г. Слухання музики у дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. / А. Г. Болгарський, Т. В. Горобець, В. А. Шкоба. – Луцьк : ПВД "Твердиня", 2010. – 180 с.
2. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посібн. для студентів напряму підготовки "Дошкільна освіта", вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків / І. О. Газіна. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. – 196 с.
3. Зимина А. Н. Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / А. Н. Зимина. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 304 с.

4. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / С. І. Матвієнко. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 298 с.

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

1. Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну : навчальний посібник. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя , 2016. – 201 с.
2. Методичні матеріали до лабораторного практикуму навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну" / уклад. : С. І. Матвієнко, Т. Г. Коломоєць, О. В. Лісовець,. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 119 с.
3. Парамонова Л. А. Теория и методика творческого конструирования в детском саду: уч. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Л. А. Парамонова. – М. : Академия, 2002. – 192 с.
4. Пантелеев Г. Н. Детский дизайн / Г. Н. Пантелеев. – М. : КАРАПУЗ-ДИДАКТИКА, 2006. – 192 с.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Гумовська Л. М. Розвиток соціально-емоційної сфери дошкільників. Авторська програма. Розробки занять для дітей 3-6 років життя / Л. М. Гумовська. – Х. : Вид. група "Основа", 2011. – 218 с.
2. Козлова С. А. Теория и методика ознакомления дошкольников с социальной действительностью / С. А. Козлова. – М. : Знание, 1998. – 312 с.
3. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч-метод. посібник до Базової програми розв. дитини дошк. віку "Я у Світі" / О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2009. – 208 с.
4. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вищ. навч.закладів / О. Л. Кононко. – К. : Освіта, 1998. – 255 с.
5. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності : навч. посібник / С. І. Матвієнко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 106 с.
6. Матвієнко С. І. Підготовка майбутніх вихователів до формування соціальної компетентності у дітей дошкільного віку // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія "Психолого-педагогічні науки". – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – №4. – С. 166-171.
7. Матвієнко С. І. Фольклор як засіб формування соціального досвіду дитини старшого дошкільного віку // Наукові записки НДПУ імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, НДПУ. – №2. – 2016. – С. 73-78.

РОЗДІЛ IV. ОРІЄНТОВНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

Практичне завдання 1

Розв'язати педагогічну задачу.

Під час гри в сім'ю п'ятирічний Віталік говорить Іринці: "Коли мені подзвонять по телефону, скажи, що мене немає вдома".

1. Поясніть причини такої поведінки хлопчика. Про що це свідчить?
2. Як має чинити вихователь у даній ситуації?
3. Що б порадили батькам хлопчика?

Практичне завдання 2

Розв'язати педагогічну задачу.

Мати трирічної дівчинки не може зрозуміти:

- Чому моя дочка не хоче гратися сама? Якщо разом з нею дорослі, вона захоплюється. Лише залиш її одну – гра відразу припиняється. Коли була менша, думали, ось почне ходити стане легше, з рук зійде і забавляти не прийдеться. У дівчинки ж є всі умови і спеціальний куточок, багато цікавих іграшок. Можливо це залежить від особливостей дитини?

1. Поясніть причини виникнення даної ситуації.
2. Які умови слід створювати для розвитку сюжетно – рольової гри?
3. Які методичні рекомендації можна дати батькам з метою навчання дівчинки уміння гратись?

Практичне завдання 3

Розв'язати педагогічну задачу.

Вероніка пропонує партнеру по грі:

Я буду мамою, а ти татом. Коли прийдеш з роботи, сядеш тут з газетою, ось так... А я буду тебе сварити: "От нероба" А ти будеш відповідати: "Відстань".

Партнер намагається заперечити, але дівчинка старається переконати його: "Всі мами й тата завжди сваряться".

1. Ваша думка про мікроклімат в сім і дітей, які граються.
2. Які педагогічні висновки повинен зробити вихователь після спостереження такого фрагменту сюжетно-рольової гри?
3. Запропонуйте систему роботи, яку можна порекомендувати вихователю з метою збагачення вражень дітей, необхідних для розвитку змісту даної гри.

Практичне завдання 4

Розв'язати педагогічну задачу.

Доки мама розмовляла зі знайомою, 4-річний син зірвав на клумбі квіти. Мама свариться і карає його. Малюк плаче.

1. Проаналізуйте поведінку дитини і матері: чи відповідає реакція матері вчинку дитини?

2. Чи дійсно вчинок дитини був упередженим? Обґрунтуйте свою думку.
3. Якими могли бути його причини у чотирирічної дитини?

Практичне завдання 5

Розв'язати педагогічну задачу.

Катруся – п'ятирічна дівчинка з забезпеченої родини, яка кожного разу до дитячого садка приносить "сучасну", але не корисну їжу, красиві і дорогі іграшки, ніколи не ділиться з іншими дітьми. Це спричинює часті непорозуміння та конфлікти з іншими дітьми.

1. Чи можна залишити поза увагою таку ситуацію?
2. Які поради можна дати батькам цієї дівчинки?
3. Яку роботу повинен провести вихователь з дітьми та їх батьками, щоб виправити дану ситуацію?

Практичне завдання 6

Розв'язати педагогічну задачу.

Весна залила все подвір'я сонцем, світлом! Подвір'я сьогодні схоже на мурашник – стільки людей. Новосели прибирають територію. Працюють лише дорослі. Діти зайняті своїми справами. Працюють їхні мами, тата, бабусі та дідусі. "Який з нього працівник? Він і лопату ще тримати не вміє!" – говорить батько шестирічного Сашка. А ось тато п'ятирічного Андрійка доручив сину піднести кілочку, потримати шнур. Його друзі Сергійко та Наталочка прибирають із ґрунту каміння.

1. У чому полягає виховне значення праці дітей задля блага інших?
2. Чи залучаєте ви дитину до участі у суспільно-корисній праці? Покажіть це на прикладах.

Практичне завдання 7

Розв'язати педагогічну задачу.

Ганнусю батьки приводять у групу після сніданку, тож дівчинка постійно пропускає ранкові індивідуальні заняття, ігри та зарядку. Коли педагог зауважила, що потрібно дотримуватися режиму дня дитячого садка, батьки наголосили, що мають право приводити свою дитину тоді, коли їм це зручно.

1. Оцініть позицію батьків. Чи корисна вона для адаптації дитини до закладу дошкільної освіти?
2. Змоделюйте бесіду з батьками Ганнусі.
3. Запропонуйте систему роботи з батьками, яка б популяризувала батькам значення ранкової зарядки для дошкільнят, результативність ранкових індивідуальних занять з дітьми.

Практичне завдання 8

Розв'язати педагогічну задачу.

Проаналізуйте таке висловлення батьків: "Мені прикро, що мій син ні до чого нездібний".

1. Чи справедливе таке твердження батьків?
2. Які поради можна дати батькам цього хлопчика?
3. Яку роботу повинен провести вихователь, щоб виправити дану ситуацію?

Практичне завдання 9

Розв'язати педагогічну задачу.

Богдан М. постійно бере чужі речі (цукерки, іграшки) з шафок дітей. Вихователь повідомила про це батьків, але вони почали звинувачувати у цьому усіх інших дітей, виправдовуючи Богдана. Ситуації повторюються, а бесіди з батьками не дають жодних результатів. Конфлікт не розв'язано.

1. З'ясуйте причини такої поведінки дошкільника. Кого з фахівців дошкільного закладу важливо долучити до такої роботи.
2. Чому бесіди з батьками не дають очікуваних результатів?
3. Запропонуйте систему роботи з хлопчиком та його батьками з метою розв'язання конфлікту.

Практичне завдання 10

Розв'язати педагогічну задачу.

Вихователь, залучаючи Юрка до спільних ігор з іншими дітьми, помітив, що він увесь час хоче бути першим. Він робить усім дітям безліч зауважень, говорить, що вони грають не за правилами. Тож діти відмовляються з ним грати. Педагог також помітив, що вихованець здебільшого не правий.

Коли Юрко вдома поскаржився батькам, що з ним не хочуть грати діти у групі, батьки поцікавилися у вихователя, з чим це пов'язано. Вихователь проаналізував претензії Юрка стосовно інших дітей. Хлопчик з висновками вихователя погодився.

Щоб розв'язати цю проблему, педагог став брати участь в усіх іграх дітей, стежив за виконанням правил, заохочуючи дітей добрими словами, похвалою.

1. Чим викликана така поведінка хлопчика?
2. Оцініть педагогічну грамотність вихователя у цій ситуації.
3. Запропонуйте систему роботи з демонстративними дітьми.

Практичне завдання 11

Розв'язати педагогічну задачу.

У дитячому садку було влаштовано виставку для батьків "Яку книжку слід купувати дітям". Батькам на цій виставці було запропоновано списки книжок для дітей кожного віку, а під списком – книжки.

1. Як би ви організували таку виставку?
2. Яку б роботу ви провели з дітьми, щоб викликати до неї інтерес та ціннісне ставлення?
3. Які б поради ви дали батькам щодо правильного вибору книг для дітей різного віку?

Практичне завдання 12

Розв'язати педагогічну задачу.

Тато постійно дає Мирославу із собою солодощі, жувальну гумку. Вихователь зауважила, що не варто цього робити. Тато досить грубо відповів, що це його особиста справа.

1. Які заходи можуть бути ефективними у цій ситуації?
2. Спрогнозуйте негативні прояви у поведінці Мирослава, які можуть виникнути внаслідок такої позиції батька.

Практичне завдання 13

Розв'язати педагогічну задачу.

Оцініть висловлювання молодшої виховательки: "Жодної здібної до малювання дитини в групі".

Справді, малюнки, виконані дітьми старшої групи, не могли викликати захоплення навіть з урахуванням віку їх творців.

1. Поясніть можливі причини низького рівня сформованості у дітей практичних навичок і малювання.
2. Які б поради ви дали молодій виховательці з метою розвитку спеціальних здібностей у дітей?
3. Які методичні рекомендації можна дати батькам з метою розвитку творчих здібностей їх дітей?

Практичне завдання 14

Розв'язати педагогічну задачу.

П'ятирічна дівчинка, заколисуючи ляльку, підштовхує її, роздратовано промовляючи:

- Тільки не засни! Зараз же закрий очі! Вихователь, помітивши це, говорить:

- Так з донькою мами не звертаються. Краще приголуб її, заспівай пісеньку, вона і засне.

Але дівчинка не слухає її, заперечує:

- А мама завжди так робить, коли маленька сестричка довго не засинає.

1. Як пояснити дії дитини в грі, ґрунтуючись на психологічних особливостях дівчинки? Назвіть їх.
2. Що вихователь повинна була відповісти дівчинці? Яку бесіду провести з мамою?
3. Яку роль у вихованні відіграє поведінкова реакція дитини наслідування, прагнення бути схожим на близьких? Як це використовувати у вихованні?

Практичне завдання 15

Розв'язати педагогічну задачу.

Сашкові 6 років. В іграх веселий, енергійний, голосистий. На заняттях з розвитку мови, особливо при складанні розповідей, казок дуже пасивний, почувається невпевнено, на запитання відповідає тихо, часто неправильно.

- Як допомогти хлопчикові?

1. Чим можна пояснити таку поведінку дитини?
2. Яку систему роботи можна запропонувати, щоб розвинути монологічне мовлення дитини?
3. Який характер повинні носити індивідуальні заняття з такими дітьми?

Практичне завдання 16

Розв'язати педагогічну задачу.

В куточку природи старшої групи жив папуга. Всі діти мали можливість добре його розглянути. Але коли на занятті вихователь запропонував їм описати зовнішній вигляд пташки, діти не змогли цього зробити.

1. Чи можна стверджувати, що діти цієї групи не спостережливі?
2. Чим пояснити невміння дітей розповісти про попуга?
3. Запропонуйте систему роботи педагога з дітьми, спрямовану на формування вмінь дітей давати описову характеристику пташці.

Практичне завдання 17

Розв'язати педагогічну задачу.

Мати запитує у вихователя:

– Чому дитина стала примхливою, неслухняною? Був маленьким – горя не знали, ніяких проблем з ним не було. А тепер (скоро в школу!) став іншим: наші розпорядження критикує. Грубить, на все має свою думку. А ми завжди дуже суворі з сином. Ніколи не відступаємо від свого слова: якщо сказали – значить, він повинен точно виконати наші вимоги. Ніяких поступок!

1. Проаналізуйте характер стосунків дорослих з сином, на чому вони засновані?
2. Чому, на вашу думку, в описаному випадку хлопчик став неслухняним, примхливим?
3. Як розуміти суворість у вихованні хлопчиків?

Практичне завдання 18

Розв'язати педагогічну задачу.

Вихованець старшої групи Ігор, прийшовши до дитячого садка вранці ненавмисно перевернув квітку у вестибюлі. Коли прийшла вихователька, він розповів про те, що скоїлося, був схвильований і засмучений. Вислухавши, вихователька сказала...

1. Що саме повинна була б сказати вихователька в даній ситуації?
2. Поясніть можливі причини проявів дитячої неправдивості.
3. Запропонуйте можливі методи та прийоми виховання чесності та правдивості у дітей.

Практичне завдання 19

Розв'язати педагогічну задачу.

На ділянці дитячий гомін. Новенький (хлопчику 5 років), вперше потрапив у колектив дітей дитячого садка, з цікавістю вдивляється, у що грають

діти. Одні підвозять пісок, інші вантажать його на машини, треті будують місто з піску.

- Тобі теж, напевно, хочеться пограти разом з ними? – звертається до нього вихователь. Той здивовано дивиться на педагога і байдуже відповідає:

- Не-е-е... Я їх зараз розстріляю!

Він спритно підкидає іграшковий автомат, принесений з дому, і цілиться в бік гравців.

- За що ж ти їх хочеш розстріляти? – знову з питанням звертається до хлопчика педагог.

- А так, ні за що... Я розбійник! Зараз зроблю наліт на них! – В голосі недружні нотки.

- Йому б тільки стріляти та у війну гратися, інші ігри його не цікавлять, – каже мати, звертаючись до вихователя.

- Для таких ігор у нього, здається, багато іграшок, – зауважив вихователь, маючи на увазі шаблю, пістолет з пістонами, саморобний щит, що лежать в сумці матері.

- Так, звичайно, – погоджується мати, – він вимагає, доводиться купувати. Бойовий росте, вже занадто навіть.

- А ви не намагалися його переключити на інші ігри, більш спокійні! Та й іграшки б йому інші, які налаштовують на спокійні ігри, наприклад "Ферма"...

- А навіщо? – дивується жінка. – Нехай грає, у що хоче. Хоч у Солов'я-розбійника! Яке це має значення!

1. У чому, на вашу думку, значення гри для формування якостей мужності в хлопчиків і жіночності у дівчаток, засвоєння ними майбутніх соціальних ролей?

2. Яке, на вашу думку, має значення в становленні особистості хлопчиків і дівчаток зміст ігор і ті ролі, які в них бере на себе дитина? Як ви поясните мамі, що вона помиляється? Спробуйте пояснити.

Практичне завдання 20

Розв'язати педагогічну задачу.

Вихователь на прогулянці дітям середньої групи запропонувала гру "Хто більше почує". Кожен з дітей, заклавши на мить очі дослухався і намагався розповісти докладно про почуте.

Вихователька записувала відповіді, а потім усі разом вирішували, хто більше почув. Слухаючи шуми, діти говорили, як шумлять дерева, цвірінькають горобці, стукає дятел, шурхотить листя під ногами ...

1. Визначити, з якою метою вихователька проводила гру?

2. Яке завдання розумового виховання при цьому вирішувалось?

Обґрунтуйте його значимість.

3. Запропонуйте інші методи і прийоми досягнення даної мети.

Практичне завдання 21

Розв'язати педагогічну задачу.

Мати Оленки (4 роки) радиться з вихователем:

- Дівчинка стала просто набридливою, постійно про все допитується чому, чому? В деяких ситуаціях ми навіть не знаємо, що відповісти.

1. Дайте психолого-педагогічну оцінку ситуації.
2. Про формування якої риси у дівчинки свідчить ця ситуація?
3. Які вимоги до відповідей на дитячі запитання повинні знати батьки?

Практичне завдання 22

Розв'язати педагогічну задачу.

У родині росте квола, бліда дитина, яка часто застуджується. Батько намагається заохотити до занять спортом, залучити до ранкової гімнастики, поступового загартування. Мама виступає категорично проти. "Не чіпай дитини, – говорить вона. – Бачиш, яка вона слабенька."

1. Дайте оцінку позиціям батька і матері.
2. Як ви, як вихователь, впливали б на помилкову виховну позицію матері?

Практичне завдання 23

Розв'язати педагогічну задачу.

Чотирирічна Лариса грається з ляльками. Взяла ножиці, які тато залишив поряд на столі і почала відрізати від нової косинки, яку тато приніс в подарунок для мами, шматочки тканини для ляльок. Батько, який повернувся в кімнату покарав Ларису, поставив її в куток. Дівчинка розплакалась, прийшла мама, покликала тата в іншу кімнату і висловила свою думку про те, що Ларису слід визволити з кутка і пояснити, що вона вчинила не правильно. Батько не погодився з думкою матері, дорікнув їй, що вона не дорожить його подарунком.

1. Проаналізуйте поведінку дорослих членів сім'ї. Хто правий і чому?
2. Поясніть мотиви вчинку дитини.
3. Дайте рекомендації батькам щодо обладнання ігрового куточка для дитини.

Практичне завдання 24

Розв'язати педагогічну задачу.

- Тепер дітям і погратися не можна! – зітхаючи, сказала одна бабуся іншій.

- То вони малюють, то рахують, то чергують ... Раніше, бувало, скільки хотіли, стільки і гралися.

Інша бабуся погодилася: справді, день в дитячому садку розписаний по хвилинах, де вже там гратися!

1. Поясніть, яке місце відводиться іграм в сучасному дошкільному закладі?
2. В чому полягає педагогічна цінність гри?
3. Які умови для гри необхідно створити дітям в ДНЗ, в сім'ї?

Практичне завдання 25

Розв'язати педагогічну задачу.

У сусідньому дитячому садку вихователь бачила, як діти цікаво гралися у рибалок. Для того, щоб перенести гру в свою групу, вона сама зробила

риболовні снасті і запропонувала дітям тему гри. Гра не вийшла, виховательці весь час доводилось підказувати дітям, що робити далі.

1. Поясніть причину виникнення такої ситуації. Чому не вийшла гра?
2. Запропонуйте можливі варіанти попередньої роботи з дітьми з метою виникнення сюжетно-рольової гри.
3. Які прийоми керівництва може використовувати вихователь, щоб не порушити творчий характер гри?

Практичне завдання 26

Розв'язати педагогічну задачу.

Легкий вітерець колихає зелену траву, в якій, як метелики, бігають діти.

Одні дзвінко сміються, інші жваво розмовляють між собою, а чорноокий Вова щось уважно розглядає на землі. Ось він взяв це "щось" в руки і швидко підійшов до виховательки, що самотньо сиділа на лавочці.

- Надіє Василівно, а де у нього очі?

- Фу! Навіщо ти береш в руки цю гидоту! Кинь зараз же!

На землю впав дощовий черв'як. Хлопчик нерішуче постояв, а Надія Василівна втомлено подивилася на годинник і байдужим голосом гукнула:

- Діти, пора обідати.

Малюки йшли за мовчазною Надією Василівною і несли хто гілочку, хто квіточку чи камінець. Вова, крадькома поглядаючи на вихователя, обережно стискав зелений листочок, в якому був замотаний дощовий черв'як.

- Тато обов'язково покаже, де у нього очі, – заспокоював сам себе Вова.

1. Омініть роль вихователя в проведенні прогулянки.
2. Розкрийте можливості даної ситуації для здійснення виховної роботи з ДІТЬМИ.
3. Запропонуйте свій варіант подачі дітям екологічних знань про дощового черв'яка.

Практичне завдання 27

Розв'язати педагогічну задачу.

Раїса Максимівна, зайшовши в групу, побачила, що Ліда викручує голову новій ляльці і гнівно вигукнула: "Що ти робиш? Я забороняю тобі навіть підходити до іграшок, раз ти не вмієш поводитися з ними", Ліда крізь сльози шепотіла: "Я так хотіла довідатись, як лялька говорить "мама".

1. Оцініть поведінку вихователя.
2. Проаналізуйте можливі наслідки вчинку дорослого,
3. Дайте методичні рекомендації вихователю з метою розвитку пізнавальної активності дітей.

Практичне завдання 28

Розв'язати педагогічну задачу.

Час вже обідати, а на підлозі валяються розкидані іграшки. Лунає голос Надії Петрівни – помічника вихователя;

- Чого іграшки валяються на підлозі, ану швидше підберіть, Покладіть іграшки на свої місця.

Діти не виконують її розпорядження, Підходить Поліна Вікторівна і каже:

- Шофери відвезіть свої машини в гараж для ремонту, а ви, Леся, Ася, укладіть своїх дочок спати, бо вони стомилися.

Діти кинулись до іграшок. У групі було наведено порядок.

1. У якій віковій групі відбулися описані події!

2. Чому діти не послухались помічника вихователя і відразу ж виконали трудове доручення вихователя?

3. Які методичні рекомендації повинні бути враховані під час організації режимних процесів дітей даного віку?

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

Укладачі:

Кононко Олена Леонтіївна,
Аніщук Антоніна Миколаївна,
Матвієнко Світлана Іванівна,
Пихтіна Ніна Порфіріївна,
Пісоцький Олександр Петрович,
Пісоцька Людмила Миколаївна,
Клюшнікова Тетяна Андріївна.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ:
ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ
ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА З МЕТОДИКОЮ ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

(для денної та заочної форм навчання)

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – О. В. Борщ

Підписано до друку 22.03.2018 р.	Формат 60x84/16	Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman	Обл.-вид. арк. 2,23	Тираж 65 пр.
Замовлення №	Ум. друк. арк. 2,8	

Видавництво
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^а
(04631) 7–19–72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.